

Bir günde alınması gereken iz element ve mineral miktarları :

Na	4 g	Fe	12-15 mg
K	3 kg	J	0,1-0,2 mg
Ca	0,8 g	F	0,3-0,4 mg
Mg	0,4 g		
Cl	4 g		
P	0,8 g		
S	2 g		

Kısacası yukarıda anlatılanların bir özeti yaparsak, insanların yaşamlarını sağlıklı bir biçimde sürdürebilmeleri için bu ana besin mad-

delerine muhtaç olduklarını görüyoruz. Ancak sağlıklı bir yaşam için bu besin maddelerini gerekli oldukları miktarda almak önemlidir. Bu miktarlara dikkat etmezsek azı kadar fazlası da bize yarar yerine zarar getirir.

KAYNAKLAR :

- (1) Verbraucherdienst : Bundesausschuss für volkswirtschaftliche Aufklärung e. V., Köln.
- (2) Ernährung : Techniker - Krankenkasse - Broschüre Familie und Leben, Hamburg.
- (3) Diehl, J. - F. : Lebensmittelkunde, Karlsruhe.

DÜNYA BANKASI VE MERKEZ BANKASI: İKİ BÜYÜK BANKA

M. Hulki CEVİZOĞLU

İlk bankerler olan Lombardialı Yahudiler, bankacılık işlemlerini, pazar yerlerinde yaparlardı. Önerilerine bir masa, sıra ya da tezgâh ("Banco") koyarlar ve öyle çalışırlardı. Bu bankerlerden biri iflas ederse, değerli mallarını-eşyalarını alamayan halk bankere hücum ederek masasını (Banco'sunu) başında kırarlardı.

O günlerden bugüne bankacılık çok değişti.. gelişti. Bugün, sayısız banka ve hizmetleri vardır. Günümüzün en önemli ve en büyük iki bankası var. Uluslararası düzeyde Dünya Bankası (The World Bank) ve ulus düzeyinde Merkez Bankaları..

Dünya Bankası 1944 yılı temmuz'unda kuruldu. "Bretton Woods" Konferansı bitiminde yapılan bir antlaşma ile varolan bankanın etkinliği 27 Aralık 1945'te başladı. Birleşmiş Milletler'in 55 ulus arasında düzenlediği toplantının amacı, "İkinci Büyük Savaş"ın çökerttiği ekonomileri canlandırmaktır. Banka ilk yıllarında az gelişmiş ülkelere yardım yaparken, daha sonra Marshall Planı (1948) ile gelişmiş ülkelere de kredi yardımına başladı. Bu krediyi hükümetlere ya da ülke içinde bir özel kuruluşa da verebilmektedir. Dünya Bankası'nın temel amacı, kalkınma için teknik yardım sağlamaktır. Diğer görevlerini şöylece sıralayabiliriz : Verimli sermaye yatırımlarını finanse etmek için üye ülkelere uzun dönemli kredi açmak, uluslararası ticareti geliştirmek, ülkelerin dış ödemelerindeki dengesizliği gidermek, o ülkede yatırımlara girişmesi için yabancı sermayeye garanti vermek... Ancak bu yardımları yapmak için bazı koşullar arar. Vereceği kredinin kullanılacağı projeyi inceler, IMF gibi. Borçlanan ülkenin bu krediyi etkin olarak kullanıp kullanmayacağını; bu krediye

gerçekten gereksiniminin olup olmadığını, varsa ölçüsünü; krediyi geri ödeme gücünü; ve borç vereceği ülkenin uyguladığı ekonomi politikasını da araştırır. Sonunda projeyi onaylaması gerekir. Banka kredi vermeyi kabullenirse o ülkenin Merkez Bankası, Hazinesi ya da diğer bir resmi kurumuyla ilişkiye geçer. Gerekli sözleşme imzalanarak kredi alım işlemi biter. Bu amaçlarına uygun olarak Bankanın uzun bir adı vardır. Tam adı, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası IBRD (International Bank for Reconstruction and Development) dir.

Uluslar-ülkeler arasındaki malî ve kredi işlemlerini düzenleyen bu büyük bankanın yanında ikinci büyük banka Merkez Bankalarıdır.

Merkez Bankası adı, bu bankaların merkezî bir görev yerinde olmaları, her ülkenin para-kredi politikalarının yönetim merkezi olmalarından gelmektedir. Merkez Bankaları tüm bankaların ve "devletin bankası" dır. Banknot dışatımı ayrıcalığına sahiptirler. Uluslararası ödemelerde aracı olmak, ülkenin altın-döviz rezervlerini tutmak, bankalararası alacak ve borçların hesaplanması ve alışverişine aracılık etmek, bankaların mevduat karşılıklarını ve nakit rezervlerini tutmak diğer görevleridir.

Merkez Bankalarının ilk öncüsü, 1694 yılında "İngiltere Bankası" adıyla kuruldu. İngiltere Bankası kuruluşundan 150 yıl sonra, 1844'te, Peel Yasası ile yeniden düzenlenerek tam anlamıyla bir Merkez Bankası olmuştur. Merkez Bankacılığı 19 yy.'ın ilk yarısında klasik ekonomistler Smith ve Ricardo'nun yayınları ve İngiltere Bankası Guvernörü H. Palmer'in etkinliği sonucu gelişmeye başlamıştır. 1832'de Horsley Palmer, İngiltere Parlamentosu'nda reeskont hadleriyle, fiatlar,

kambiyo rayiçi ve ülkelerarası altın dolaşımı ilişkilerini açıklayarak Merkez Bankacılığının ulusal ekonomilerdeki önemini ortaya koymuştu. Gelişim süreci içinde dünyada Birinci Büyük Savaş'tan önce, Merkez Bankalarının banknot dışsatımı altın varlıkları oranında gerçekleşirdi. Çünkü o dönemde altın para sistemi yürürlükteydi. Oysa bugün kâğıt para sistemine, para arzı başka değer ölçülerine göre yapılmaktadır. Halkın refah düzeyinin yükseltilmesi, ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi, genel fiyat kararlılığını sağlamak ve enflasyonu hızlandırmamak ölçüt alınmaktadır. Merkez Bankaları bankaların ve devletin geçici para gereksinimini sağlarlar. Merkez Bankalarının en önemli görevi para ve kredi hacmini ekonomik yaşamın gidişine göre ayarlamaktır. Merkez bankalarının "devlete bankerliği", devlet adına tahsil ve ödemelerde bulunmasıdır. Bu görevle devlet tahvilleri ve hazine bonolarının satışını ve fiyatlarının dengesini korurlar. Merkez Bankaları son borçverme organı (son ikraz yeri) dirler. Merkez Bankaları doğrudan işletmelere, girişimlere kredi vermezler. Daha önceleri ticaret bankaları gibi etkinlikte bulunurlardı. Eğer ticaret bankalarının aynı görevleri yaparlarsa, bu bankalar ile olan ilişkilerinde yan tutacaklar, önce kendi kârlarını, kazançlarını düşüneceklerdir. Bu durumda da, alacakları tüm önlemler kendi kârlarını da olumsuz yönde etkileyebilecektir. Bu nedenle yansız kalmak zorundadırlar. Ancak ticaret bankaları ile işbirliği yapıp, yol gösterici (yönlendirici) olmaktadırlar.

Hükümetlerin malî-ekonomik danışma organı olan Merkez Bankası Türkiye'de Haziran 1930'da kuruldu ve 3 Ekim 1931'de etkinliğine başladı. Türkiye'nin ilk Merkez Bankası, bugün yabancı sermayeli bir ticaret bankası durumunda olan Osmanlı Bankası idi. 1863 yılında kurulan banka, 1856'da İngiltere Kralının fermanı üzerine çalışmaya başlamıştı. Temel amacı, Osmanlı Hükümeti ile yabancı sermaye arasında aracılık etmekti. Osmanlılar Kırım Savaşı'ndan sonra Paris ve Londra piyasalarından borçlanıyordu. 1863 yılında, eski adı Bankı Osmanî değişti ve Bank-ı Osmanî-i Şâhâne oldu. İş merkezi İstanbul'da olmasına karşılık yönetim merkezi Paris ve Londra'da idi, bugünkü gibi. Osmanlı Bankası'ndan T.C. Merkez Bankası'na geçiş bunalımlı yılların sonucunda oldu. Devlete kendi Merkez Bankasını kurduracak gelişmeler oluyordu, Osmanlı toplumunda. Osmanlı tarihinde üç kez "kâğıt para" çıkarılmıştır: 1840, 1876-1879 arası ve 1914-1918 arasında. Her üç dönemde, Osmanlıların büyük malî sıkıntılar-krizler içinde

olduğu zamana rastlamaktadır. Savaşlar ve içteki toplumsal değişiklikler (yenilikler) büyük giderler gerektirmektedirler, her toplumda. Osmanlılarda para basımının ilk döneminde Yunan isyanı, Rus savaşı, Mısır sorunu ve Islâhat girişimleri vardı. İkinci dönemde ise Rus savaşı ve iç ayaklanmalar oluyordu. 1914-18 dönemi ise.. "dünyadaki" birinci büyük savaş yıllarıdır. Bir ülkede çıkarılacak paraların mutlaka karşılıklarının olması ve güvenceli bir kurumun da aracı olması gerekir. Ancak böylece halk dolaşıma çıkacak olan kâğıtlara güven duyar. Çünkü bir paranın en büyük özelliği, halkın ona güven duyması ve "herkes tarafından kabul edilmesi" dir. Bu açıdan, Osmanlılarda 3. kez çıkarılan kâğıt para'ya karşılık sağlamak amacıyla Düyun-u Umumiye İdaresi'ne başvuruldu. 1881 yılında kurulan D. U. İdaresi, Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm ekonomisini eline geçirmişti ve Batı'nın temsilcisi idi. İdare güvence vermeyi kabul etti. Böylece çıkarılan kâğıtların arkasına savaş sonunda altın ile ödeneceği sözü yazıldı. Bunun bedeli ise Almanya'dan borç alınan 5 milyon altın lira oldu. Sağladığı güvence karşılığı olarak 5 milyon altın lira Düyun-u Umumiye İdaresi'ne verildi... Osmanlı Hükümetinin en son 1914-18 döneminde çıkardığı kâğıt para pek pahalıya mal olmuştu. Cumhuriyet döneminde, Atatürk devrimleri ile iç kaynaklara dönüş olmuştu. Ulusal politikaların uygulanmaya başladığı yıllarda T.C. Merkez Bankası da kuruldu. O arada, Osmanlı Bankasının elindeki banknotların sayısı da devletin savaşta çıkardığı kâğıt paraya göre çok azalmıştı. Osmanlı Bankası banknotları tam olarak 1 Nisan 1948'de dolaşımdan kaldırıldı.

Banknot çıkarma yetkisine sahip olan T.C. Merkez Bankası, kendi garantisini taşıyan banknotlar çıkardı. Devletin elinde o arada yaklaşık 160 milyon lira tutarında karşılıksız kâğıt para vardı. M. Bankası bunları aldı. Devlet'te karşılığında M. Bankasına devlet hazine tahvilleri verdi. Temelde bir emisyon bankası olan M. Bankasının görevleri 1211 sayılı kuruluş yasasında belirtilmiştir. Para-kredi politikasını yürütmek, Türk parasının değerini korumak, para basmak ve bankalara kredi vermek. T.C. Merkez Bankası, tüm benzerleri gibi banka kredilerinin hacmini ve dağılımını düzenler, taksitle satış yapan kurum ve kuruluşların kredi koşullarını belirler, özel sektör tahvillerinin tutar, faiz ve diğer ilkelerini saptar. Banka kredilerini beş yıllık kalkınma planları ve yıllık program amaç ve ilkelerine göre düzenler. Genel kredi hacmini gözetir, sektörler arasında kredileri konularına göre dağıtır. Verdiği kredilerin ulusal ekonominin

amaçlarına uygunluğunu denetler. Alınip verilecek kredilerin en fazla faiz oranlarını belirler. Yine bu arada dikkat edilmesi gereken bir konu vardır. Merkez Bankası emisyon yetkisini kullanırken dolaşıma çıkarılacak banknotların, üretim kaynaklarının daha verimli kullanılmasına ve yeni üretim alanlarının geliştirilmesi ile ekonomiye mal sunumu (arz) ve çalıştırma olanaklarını genişletmede yardımcı olmasına dikkat etmelidir.

İki büyük banka, Dünya Bankası ve Merkez

Bankası ekonominin, kredi dünyasının üstünde yer alan kurumlardır. Kredi düzenlemelerinin arkasında yatan nedenler en sona indirildiğinde, özünde, insan mutluluğu olmalıdır. İnsanların mutluluğu. Ekonomi bilimi zaten bunu amaçlamaktadır: kıt mallarla sınırsız insan gereksinimlerini karşılamak. Her çözümlenen sorun, bir parça da olsa uygarlığa götürmekte "insanoğlunu". Ama uygarlık demek.. mutluluk anlamına da geliyor mu?

BİR FOTOĞRAF NE ZAMAN NETTİR?

Heinrich FREITAG

Fotoğraf çeken herkesin bildiği bir şey vardır. Kamera 3 metreye ayar edilmişse, 3 metrenin önünde ve arkasında bulunan cisimlerin bir kısmı da net alanı içine girerler. Dikkat edilirse, meydana gelen netlik alanının derinliğinin objektif odak mesafesine, diyaframa ve cismin kameradan (objektiften) olan uzaklığına bağımlı olduğu anlaşılır. Aslına bakılırsa esas net alanı yalnız ayarlanan yüzeyin içindedir, fakat bunun önünde ve arkasında kalan şeylerin de net görünmesini, insanın görüşü ile ilgili sınırlara borçluyuz.

Parlak bir noktadan objektive gelen ışık ışın demeti, ışınları film yüzeyinde birbirleriyle buluştukları zaman bu noktayı oluştururlar. Film yüzeyinin önünde ve arkasında buluşan ışık demetleri ise bir nokta yerine film üzerinde bulanık bir daire oluştururlar. Bu dairenin çapı belirli bir sınırın altında ise, ona bir nokta gözüyle bakılır. Zira bizim gözümüz bir yay-dakikanın altında kalan her şeyi nokta olarak görür. İster 2000 metre uzaklıkta bulunan bir otomobilin lambalarına baksın ister 30 santimetre mesafedeki 0,2 mm. çapında bir cam parçasına baksın, sonuç birdir. Bundan dolayı bir nokta olarak görülecek olan en büyük dağılma dairesinin çapı da görüş mesafesinin 1/1500 ü olarak saptanır. Hesap edilirse görülürki bu değer bir yay-dakikasının biraz üstüne çıkar, fakat pratikte bu yeterli sayılır.

Bundan esas itibarıyla tam hesap edilmiş bir sistem meydana gelir. Küçük resim, 24 x 36 mm., kameralarında dağılma dairesinin geçerli çapı olarak 0,03 mm. kabul edilir. Küçük resim negatifi büyütülür ve büyütülmüş resim, resim formatının köşegeni kadar uzaktan göze tutularak bakılır. Gerçi büyütme ile dağılım dairesi büyürse de, bakış mesafesi de ona uyarak büyür,

çünkü ne de olsa o kendinden resim büyüklüğüne göre ayarlanır. İşte böylece örneğin, şu ilişkiler meydana gelir:

Resim büyüklüğü	Büyütme sayısı	Bakış uzaklığı	Geçerli dağılım dairesinin çapı
9 x 12 cm.	3,3	15 cm	0,1 mm.
18 x 24 cm.	6,6	30 cm	0,2 mm.
24 x 32 cm.	10	40 cm	0,3 mm.

Böylece her büyütülmüş resim doğru bakış mesafesinde aynı netliği, net alanı derinliğini verir. Öte yandan daha büyük film formatlarında net alanı derinliği için geçerli olarak daha büyük dağılıp daireleri kabul edilir, zira bu filmler fotoğraflara bakış mesafesi bakımından o kadar büyük ölçüde büyütülmezler.

Böylece 6-6 cm. format için 0,06 mm., 9 x 12 cm. format için 0,1 mm. izin verilebilecek dağılım dairesinin çapı olarak kabul edilir.

Bütün negatif büyütüldüğü ve fotoğrafa da normal bir uzaklıktan bakıldığı takdirde net alanı derinlik göstergeleri de doğruluklarını korurlar. Fakat negatifin küçük bir parçası büyütülürse, o